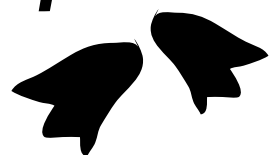

Zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky

campanula

Vážení a milí čtenáři,

v rozpuku žhavého léta k Vám přichází první ze dvou čísel letošní Campanuly. Třebaže jesenické hory v mé mysli evokují mrazivý sníh a mnohdy drsné podmínky k přežití, vlnné letní měsíce dají vyniknout zdejší přírodní rozmanitostem. Nadšené lyžaře vystřídají v létě početné skupiny turistů a věřím, že letos mezi nimi nebudete chybět ani Vy. Jeseníky totiž mají co nabídnout. Průvodcem může být tradiční mapa či informační panel, ale také nové turistické informace do mobilu. Stačí telefonem vyfotit čtvercový kód a za-

jímavosti o místě, kde se právě nacházíte, jsou na světě. Představují tak alternativní řešení, které kromě menšího zatížení prostředí a nižších výrobních nákladů umožňuje přiblížení textových, obrazových, ale také zvukových informací ke konkrétní lokalitě.

A kam se vydat? Lákadel je spousta, ale určitě doporučuji nevynechat obnovenou naučnou stezku v údolí Bílé Opavy, kterou v rámci projektu z programu LIFE +, realizovaného Moravskoslezským krajem a finančně podpořeného Evropskou unií, ruku v ruce zrekonstruovali jednotliví partneři projektu. Smyslem takovýchto projektů není jen dobudování třeba turistické infrastruktury v regionu ale i učení komunikace mezi lidmi, kteří zdánlivě hájí každý jiný cíl. Mám na mysli třeba občasnou revnivost mezi ochranáři, lesáky, vodáky a nevím kým ještě. Nakonec se vždy ukáže, že cíl máme jeden – zachovat jesenickou přírodu nepoškozenou a krásnou pro ty, co přijdou po nás. A abychom přírodu mohli poznávat, musíme do ní občas vstupovat.

Buďte při svých toulkách přírodou, milí čtenáři, opatrní a horskou službu nechte „odpočívát“. Na výletech za krásami jesenické přírody Vám přeji mnoho krásných zážitků.

Tomáš Kotyza

Obsah čísla

Otevření Naučné stezky Bílá Opava
Kateřina Kočí / 3

Fotosoutěž / 4

Králický Sněžník
Jindřich Chlapek / 5

Dobrovolní strážci přírody
uklízeli Jeseníky
Michal Ulrych / 5

Soutěž o pobyt v Jeseníkách / 5

Natura 2000 v CHKO Jeseníky
Jindřich Chlapek / 6

Invasní druhy CHKO Jeseníky
Radek Štencel / 7

Jak vidím Jeseníky
Petr Válek / 8–9

Rozhovor s ministrem ŽP
Kateřina Kočí, Jindřich Chlapek,
Lenka Skuhřavá / 10

Kolem kolem Orlíku
Michal Ulrych / 11

Významné památné stromy Jeseníků
Památný strom „Třešeň pod Holým vrchem“
Dušan Duhonský / 11

Malé zamyšlení nad zaniklými osadami v Jeseníkách
Tatána Schmidtová / 12

Krajinný ráz Jeseníků – 2. část
Kulturně-historická charakteristika
Tatána Schmidtová / 13

Měkkýši Jeseníků
Adam Lacina / 14

Zajímavá geologická lokalita
Rolandův kámen nad Karlovou Studánkou
Tatána Schmidtová / 14

Přírodní rezervace
Borek u Domašova
Zuzana Halfarová / 15

Horská služba Jeseníky
Michal Klimeš / 16

Otevření Naučné stezky Bílá Opava

V sobotu 28. 5. 2011 v 10 hodin byla v Karlově Studánce slavnostně otevřena „Naučná stezka Bílá Opava, k vodopádům a pralesům“. Jedna z nejznámějších naučných stezek na Severní Moravě byla obnovena společností pro přírodu a krajinu Actaea ve spolupráci se Správou CHKO Jeseníky.

Slavnostní otevření stezky proběhlo na horním parkovišti u umělého vodopádu. Po úvodních slovech zástupců společnosti Actaea, Správy CHKO Jeseníky nebo Krajského úřadu Moravskoslezského kraje a krátkém kulturním programu, si účastníci stezku prošli a prohlédli si nové informační panely a tištěného průvodce.

Na závěr na ně čekalo malé překvapení v cíli na chatě Barborka v podobě lahodného moku od pivovaru Holba.

Otevření stezky se zúčastnil hejtmán Moravskoslezského kraje Ing. Jaroslav Palas, zástupci obcí, Lesů ČR, Horské služby, Klubu českých turistů, aj.

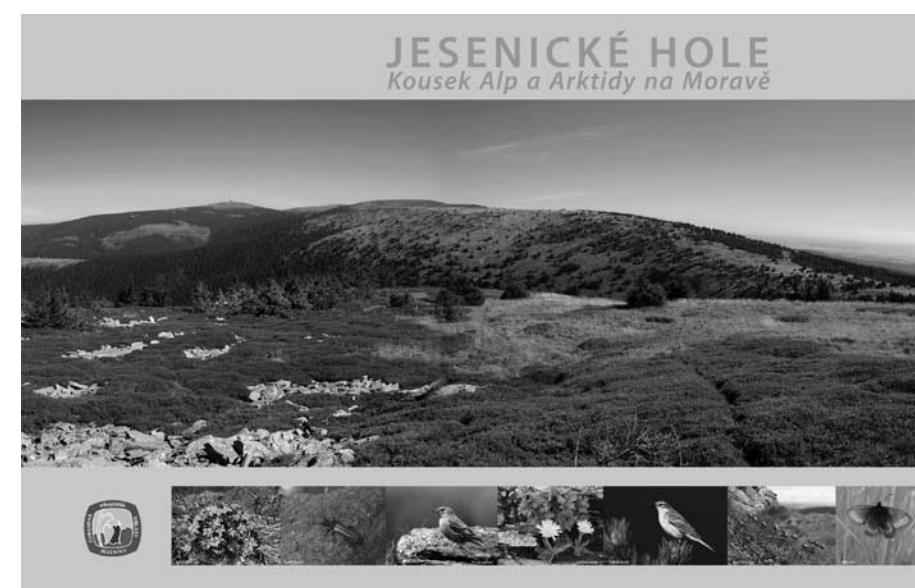
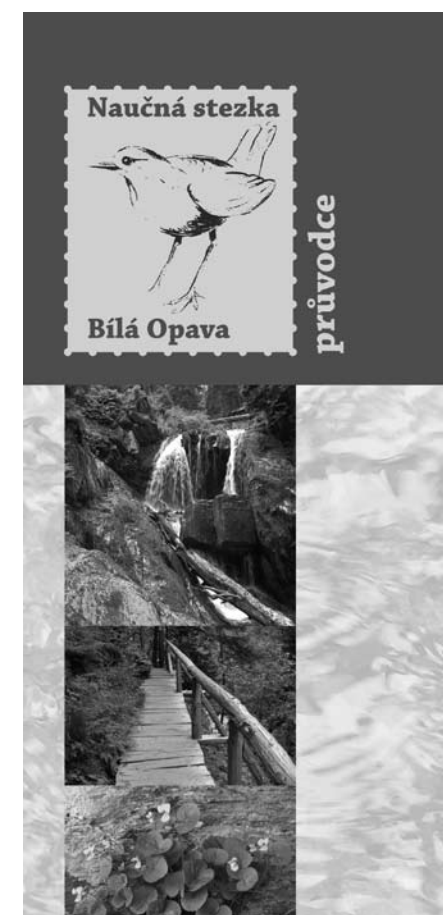
Vedoucí Správy CHKO Jeseníky Ing. Jan Halfar ke stezce sdělil: „Na trase naučné stezky se na 13 panelech návštěvníci dozví mnoho zajímavých informací o přírodě i historii údolí Bílé Opavy. Stezka je dlouhá 6 km a prochází těsně kolem vodopádů. Náročnost je vel-

ká, musíte zdolat několik žebříků, mostků a přechodů prudkých svahů. Kromě vodopádů jsou hlavním tématem stezky přirozené horské smrčiny, které jsou v této části Hrubého Jeseníku mimořádně zajímavé. Na závěr pak projdeme horní hranici lesa do světa horských luk. Stezka se nachází v NPR Praděd.“

Kateřina Kočí, předsedkyně sdružení Actaea dodala: „Jsme rádi, že jsme měli příležitost obnovovat tak pěknou NS, jakou je Bílá Opava. Doufáme, že návštěvníky nezklame podoba stezky ani informace. Na stezce se podíleli odborníci z našeho sdružení, ze Správy CHKO Jeseníky, z České geologické společnosti, z univerzit v Ostravě, Olomouci a Brně, z Lázní Karlova Studánka, Lesů ČR, Horské služby a další. Tímto bychom jim za práci a pomoc rádi poděkovali.“

Stezka byla obnovena v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován s přispěním finančního nástroje Evropské unie LIFE+. Spolufinancováno Moravskoslezským krajem.

V rámci tohoto projektu byl v letošním roce vydán také informační leták „Jesenické hole – Kousek Alp a Arktidy na Moravě“, který pojednává o vzácném

fenoménu subalpínského bezlesí v Hrubém Jeseníku. V roce 2012 bude vydán informační leták „Horské smrčiny“.

Pro informování veřejnosti o ochraně přírody je také vydáván tento Zpravodaj CHKO Jeseníky Campanula a provozováno informační centrum Natura 2000. Zde se může dozvědět více o soustavě chráněných území Natura 2000 prostřednictvím mailu, telefonu nebo osobní návštěvy. Do budoucna bude informační centrum také pořádat osvětové akce pro školy, exkurze do přírody, apod.

V roce 2012 se můžete také těšit na obnovenou „Naučnou stezku Velká kotlina“, která bude slavnostně otevřena na začátku sezony.

Kateřina Kočí

Správa Chráněné krajinné oblasti Jeseníky

vyhlašuje

5. ročník Fotosoutěže

„Jak vidím Jeseníky“
v těchto soutěžních tématech:

KRAJINA

snímky zachycující jedinečnost
jesenické přírody

JESENICKÝ LES

kategorie přidána u příležitosti
Mezinárodního roku lesů

ROSTLINY

A ŽIVOČICHOVÉ
fotografie volně rostoucích
rostlin a žijících živočichů
i makrofotografie

Výsledky:

výsledky soutěže budou zveřejněny během
února 2012 na webových stránkách Správy
CHKO Jeseníky, ocenění autoři budou vyrozum-
něni písemně. V průběhu roku proběhne cyklus
výstav, místa budou inzerována.

Hlavní cenou je víkendový pobyt
na lovecké chatě.

Partneři:

Podmínky soutěže:

- Do soutěže jsou přijímány černobílé nebo barevné fotografie bez rámečku ve formátu minimálně 20 x 30 cm.
- Počet snímků maximálně 10 na autora.
- Cykly nebo seriály se hodnotí jako jeden snímek.
- Autoři každý snímek označí nálepkou s přesnou adresou, telefonickým a e-mailovým kontaktem, názvem snímku a místem, kde byl snímek pořízen.
- Neúplně popsané či neoznačené snímky nebudou do soutěže přijaty.
- **termín uzávěrky je 15. ledna 2012.**

Nejllepší fotografie mohou být využity k propagaci stejnojmenné výstavy a soutěže nebo v nekomerčních materiálech o zdejší krajině bez nároku na honorář. Zasláním fotografií do soutěže vyjadřuje autor souhlas s vypsáními podmínkami.

Své fotografie můžete dopravit osobně nebo je zasílat na Správu CHKO Jeseníky, Šumperská 93, Jeseník. Bližší informace na tel: 584 458 651, www.jeseniky.nature.cz
kontaktní osoba Michal Ulrych, e-mail: michal.ulrych@nature.cz

grafika © Honza Valchař

Jak vidím Jeseníky

Jeseníky v médiích Králický Sněžník

Ve dnech 24. a 25. března proběhlo natáčení desetiminutového dokumentárního filmu věnovaného přírodě a historii Národní přírodní rezervace Králický Sněžník. Pořad byl odvysílán na 2. programu České televize v rámci cyklu „Přidej se“ v neděli 17. dubna 2011 v 10:30 h. Natáčení se vedle zástupců Správy CHKO Jeseníky účastnili pracovníci Městského muzea Králupy a střediska AOPK ČR v Olomouci. Odkaz na pořad najdete na www.jeseniky.nature.cz v záložce „Jeseníky v médiích“.

Jindřich Chlapek

Dobrovolní strážci přírody uklízeli Jeseníky

V dubnu a květnu proběhly tradiční brigády na sběr odpadků. Dobrovolní strážci přírody vybírali okolí turistických tras a haťového chodníku na Rejvíze a rovněž okolí silnice mezi Ovčárnou a Pradědem.

Michal Ulrych

Soutěž o pobyt v Jeseníkách

Pro všechny, kteří mají internet v mobilu a rádi chodí po horách!

Společnost pro přírodu a krajinu Actaea vyhlašuje prázdninovou soutěž: „Turistické informace do mobilu v Jeseníkách a Beskydech“

Pravidla soutěže:

- 1) Vyfoťte se u informační cedulky v Jeseníkách nebo Beskydech.
- 2) Podle návodu si stáhněte do mobilu čtečku kódů a zobrazte na svém mobilním telefonu informace.
- 3) Svůj fotoaparát se zobrazenými informacemi vyfoťte jako důkaz.
- 4) Fotografie označte číslem tabulky a zasílejte na foto.jeseniky@seznam.cz.

Soutěž končí 30. 9. 2011.

Na 2 výherce čekají týdenní pobyty v Jeseníkách!
Dalších 6 soutěžících získá víkendový pobyt v Jeseníkách!

Seznam míst, kde se cedulky nacházejí, najdete na adrese www.praded.org. Soutěž platí pro cedulky s logem Actaea v Jeseníkách a Beskydech. Fotografie z jiných oblastí budou do soutěže započítány polovičním množstvím bodů!

Další informace na stránkách www.praded.org

Natura 2000 v CHKO Jeseníky

Jak už název napovídá, Natura 2000 v sobě skrývá cosi, co je spojeno s přírodou. Jedním dechem je třeba dodat, že zvláště pak s její ochranou. Leckdo se s tímto označením již setkal, málokdo má ovšem přesnější a ucelenou představu, co Natura 2000 vlastně představuje.

Natura 2000 je soustava chráněných území, postavených na principu ochrany toho, co je v přírodě jednotlivých regionů Evropské unie vzácné a ohrožené. Má to logiku, neboť druhy neznají státní hranice, jejich rozšíření je omezeno zpravidla odlišnostmi danými rozdílnými podmínkami přírodního prostředí, jako je zejména klima a dále třeba geologické podloží anebo půdy, tedy tzv. biogeografickými oblastmi.

Natura 2000 je postavená na dvou evropských směrnici, konkrétně směrnice o ptácích z roku 1979 a směrnice o stanovištích z roku 1992. Na základě starší z obou směrnic byly u nás vytvořeny tzv. ptačí oblasti. V Jeseníkách je to Ptačí oblast Jeseníky, která chrání především chrástala polního a jeřábka lesního, tedy druhy, které jsou v rámci EU ohrožené a ustupující. Jeřábek je druh vázaný na pestré lesní porosty a svými ekologickými nároky zastřešuje požadavky mnoha dalších druhů (jde o tzv. deštníkový druh). Chrástal polní zase žije na loukách, nejlépe alespoň částečně podmačených, kde nalézá dostatek úkrytů a potravy.

A opět platí, že tam, kde žije chrástal, máme větší šanci nalézt další druhy ptáků, jako je třeba křepelka polní. Výměra ptačí oblasti dosahuje 521 km², pokrývá tedy 70% území CHKO Jeseníky.

Druhým typem chráněných území soustavy Natura 2000 jsou tzv. evropsky významné lokality. Jejich příprava trvala více než pět let a vyžádala si provedení do té doby nevídaného úkolu. V celé České republice byl v letech 2001–2005 zmapován výskyt přírodních biotopů do podrobných map v měřítku 1:10000 a zjištěn či ověřen výskyt řady druhů rostlin a živočichů, kteří jsou uvedeni v přílohách směrnice o stanovištích. Agentura ochrana přírody a krajiny, která tuto náročnou akci zastřešovala, tak získala velice cenné a jedinečné údaje o stavu přírody v Česku na počátku třetího tisíciletí. Za nespornou výhodu tohoto ambiciózního projektu můžeme považovat další pokračování v podobě monitoringu stavu vybraných biotopů na postupně zakládáných trvalých monitorovacích plochách a aktualizaci po-

drobné mapy biotopů ve dvanáctiletých cyklech. To umožní průběžně porovnávat vývoj stavu základní složky přírody, již biotopy bezesporu jsou a povede k tomu, že budou k dispozici vždy aktuální údaje o stavu krajiny i pro tu nejzapadlejší část České republiky.

V CHKO Jeseníky bylo na základě analýzy výše uvedených podkladů vymezeno 14 evropsky významných lokalit z celkových 1082, které v ČR najdeme. Smysl vymezení těchto území a jejich ochrana spočívají v záchraně řady cenných typů stanovišť (horské smrčiny, alpské trávníky, rašeliniště, suťové lesy či pramenišť) a druhů rostlin a živočichů jako například mechorostu šikoušku zeleného, střevlíka hrbolatého, lipnice jesenické či několika druhů netopýrů. O jednotlivých evropsky významných biotopech, druzích a jejich lokalitách v CHKO Jeseníky se podrobněji rozepíšeme v některém z dalších číslech Campanuly.

Soustava Natura 2000 představuje významný protipól rozsáhlým investičním záměrům, které jsou rovněž díky štědrým dotacím z fondů Evropské unie do krajiny navrhovány. U každého takového záměru nebo koncepce musí být posouzeno, zda může významně ovlivnit předměty ochrany případně dotčeného území soustavy Natura 2000 či ne. Pokud orgán ochrany přírody shledá, že významný vliv na ptačí oblast nebo evropsky významnou lokalitu nelze

vyložit, je zahájeno posuzování vlivu záměru nebo koncepce na životní prostředí. Výsledkem odborného vyhodnocení pak bývá stanovisko, že záměr buď není možné realizovat nebo jeho umístění do krajiny je možné, ale kupříkladu za některých podmínek, které kompenzují či omezují negativní vliv takového záměru.

Začleněním tohoto procesu do národní legislativy na ochranu přírody a životního prostředí došlo k určitému posílení kompetencí orgánů ochrany přírody, což vedlo k zajištění účinnější ochrany nejceněnějších částí naší přírody v době, kdy by poměrně kapacitní „penězovod“ Brusel – Česká republika mohl vést k mnohdy zásadním devastacím krásných a dosud zachovalých částí našeho přírodního dědictví.

Jindřich Chlapek

Invazní druhy CHKO Jeseníky

Seriál o invazních druzích by měl přiblížit některé, většinou nepůvodní, druhy organismů v přírodě Jeseníků. Dozvíte se z něj, se kterými invazními druhy se ve svém okolí můžete nejčastěji setkat, odkud se k nám dostaly, jaké problémy mohou působit svou přítomností v přírodě a jak je s nimi případně možné bojovat.

Většina invazních druhů, které se u nás vyskytují, patří mezi druhy nepůvodní, které ale v novém prostředí našly vhodné podmínky. Jde převážně o druhy zavlečené úmyslně nebo neúmyslně z různých částí světa s přispěním člověka.

Invazní druhy se často na obrovskou vzdálenost od míst svého původního výskytu dostaly jako příměs potravin či krmiva, případně byly záměrně dovezeny jako okrasné rostliny nebo domácí zvířata, kterým se posléze podařilo zplahat či uniknout ze zajetí a začít se šířit v novém území.

Ne všechny nepůvodní druhy se ale v novém prostředí chovají invazně, např. z celkového počtu cca 1400 nepůvodních druhů rostlin vyskytujících se v současné době ve volné přírodě na území ČR je za invazní považováno jen asi 90 druhů. Ostatní se třeba jenom občas někde objeví, přežívají v místě „výsadku“ po přechodnou dobu a samy zase časem zmizí. Některé se na vhodném místě udržují dlouhodobě, ale nevytvářejí velké populace a nešíří se do okolního prostředí a nepředstavují tak žádnou hrozbu pro své okolí. Na druhou stranu i některé druhy, které jsou u nás původní se za určitých okolností mohou chovat invazně, začít se intenzivně šířit do okolí a výrazně měnit složení a fungování celého zasaženého ekosystému (témto se většinou říká expanzivní druhy).

Hlavním společným znakem všech invazních druhů, ať už rostlin nebo živočichů, je především jejich schopnost snadno se rozmnožovat, šířit se do okolí, osidlovat vhodná stanoviště a vytlačovat z nich ostatní druhy.

Invazní druhy rostlin často vytvářejí poměrně rozsáhlé zapojené porosty, ve kterých se ostatní, většinou méně konkurenčně schopné druhy rostlin nemají šanci prosadit. Touto cestou, tedy celkovou změnou původního biotopu, jsou pak dotčeny i na původní vegetaci vázané druhy živočichů.

Invazní druhy živočichů u nás často nemají přirozené nepřátele, kteří by mohli omezovat jejich šíření. Mohou

aktivně vytlačovat původní druhy z jejich stanovišť, snižovat vitalitu jejich populací například přímou konkurencí o potravní zdroje, křížit se s nimi, parazitovat na nich, přenášet choroby nebo přímo likvidovat některé původní druhy, které jim slouží třeba jako potrava.

Některé invazní druhy, se kterými se v Jeseníkách můžete setkat, Vám postupně přiblížíme.

Bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*)

Jedním z nejznámějších invazních druhů rostlin je patrně bolševník velkolepý. Téměř každý o něm už někdy slyšel, řada lidí se s ním také setkala. Je to v rozhodně pozoruhodná a nepřehlédnutelná rostlina.

Bolševník k nám byl dovezen ve druhé polovině 19. století ze Západního Kavkazu jako okrasná rostlina, asi od roku 1862 byl pěstován v zámeckém parku Lázní Kynžvart. Později byl jako okrasná rostlina vysazován a pěstován i na jiných místech, hlavně v zámeckých a lázeňských parcích, bažantnicích a místy byl pěstován i jako medonosná rostlina. Přibližně od padesátých let minulého století se začal z těchto míst intenzivně šířit po celém území ČR.

Jedná se o velmi agresivní invazní druh, který může podstatně měnit složení rostlinných společenstev, do kterých pronikl. Dokáže vytvářet rozsáhlé porosty, ve kterých je pak schopno přežít jen několik málo druhů jiných rostlin, které jsou schopné snášet silnou

konkurenci a zastínění bolševníkem.

Bolševník může dorůst výšky i přes 3 metry, má velké dělené listy a výrazné okoličnaté květenství až půl metru široké, které může obsahovat až tisíce semen, kterými je schopen se dále šířit. Semena mohou navíc dlouhou dobu přetrvávat v půdě (semenná banka) a mladé rostliny se objevují ještě i několik let po odstranění původních rostlin.

Rostlina může být nebezpečná i pro člověka celá, zvláště pak její šťáva, chlupy a plody obsahují fotosenzibilní látky zvané furanokumariny, které pod vlivem slunečního záření způsobují těžké podráždění kůže, vyrážky nebo i puchýře, jež se jen obtížně hojí.

K likvidaci bolševníku se v současné době nejčastěji využívá pravidelné sečení porostů, intenzivní pastva dobytka nebo aplikace herbicidů.

V CHKO Jeseníky se bolševník vyskytoval ve větší míře pouze na Malínských mezích, kde je dlouhodobě pravidelně likvidován kosením a aplikací herbicidů (Roundup biaktiv). Tímto způsobem se ho zde podařilo již téměř úplně odstranit, v posledních letech se zde objevují jen jednotlivé rostliny pocházející ze semen v semenné bance. Výskyt druhu je každoročně pečlivě monitorován a všechny nalezené rostliny jsou odstraňovány ještě před tím, než stačí vytvořit semena, ze kterých by pak znovu mohla vzniknout nová populace.

Radek Štencel

Jak vidím Jeseníky

Petr Válek

* 1976 Šumperk

Malíř, kreslíř, autor objektů a prapodivných hudebních nástrojů, lapače zvuků apod.

1990–1993 vyučen kameníkem

1996–2004 ošetrovatel v domově důchodců

2005 tvoří, tvoří a tvoří v Loučné nad Desnou

Samostatné výstavy

2010 Olomouc, Divadlo hudby

2008 Šumperk, Vlastivědné muzeum

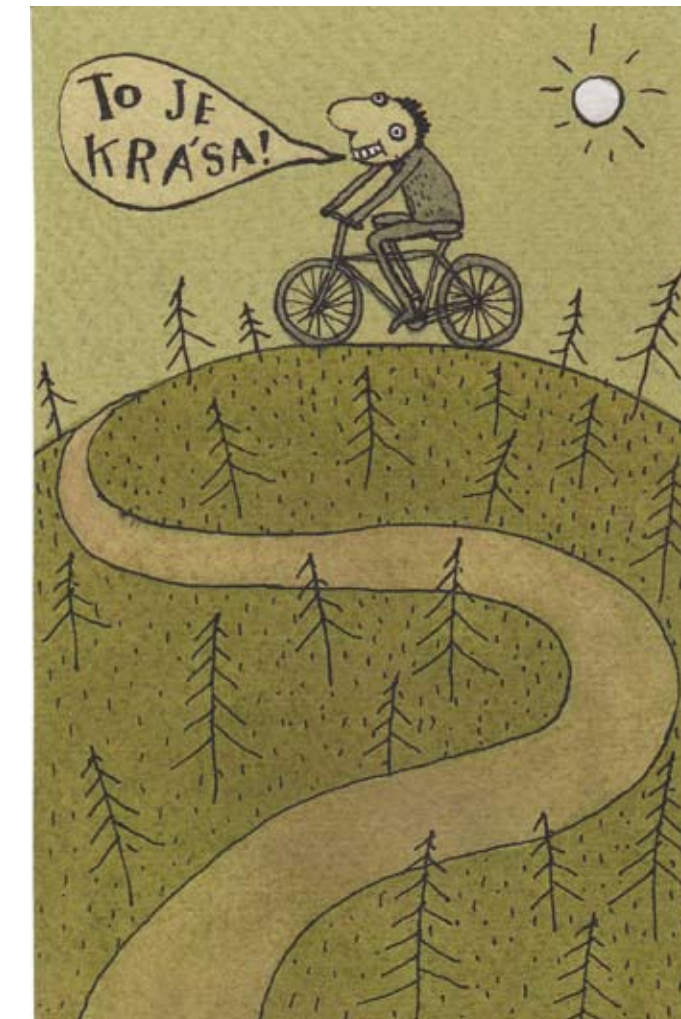
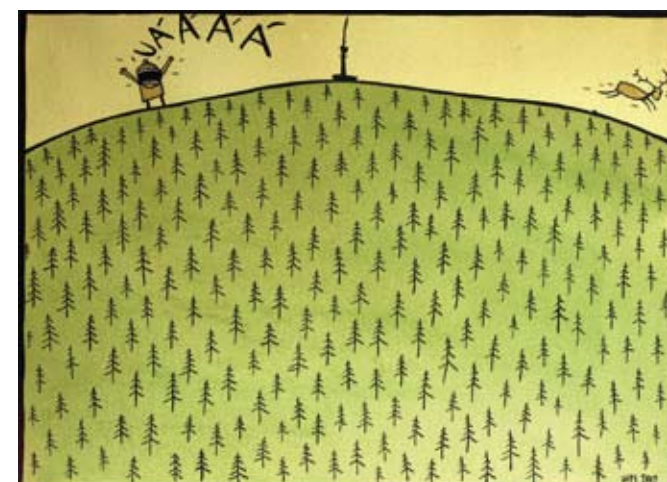
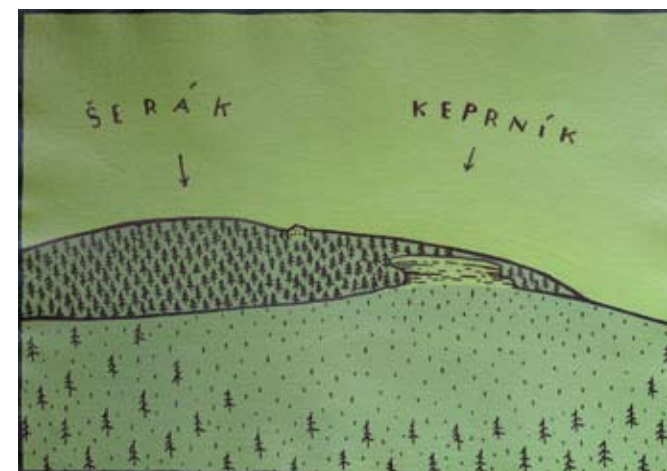
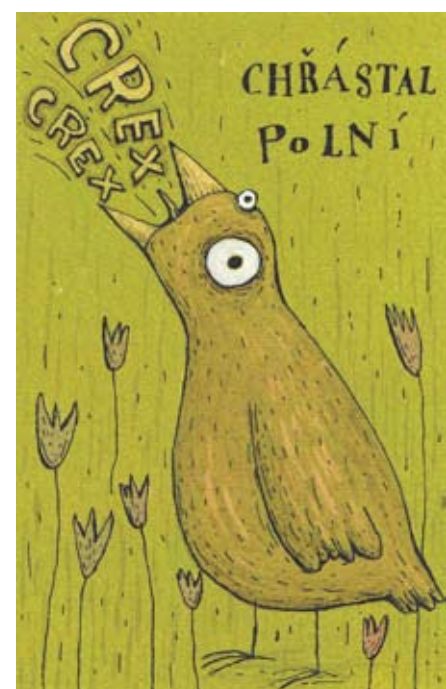
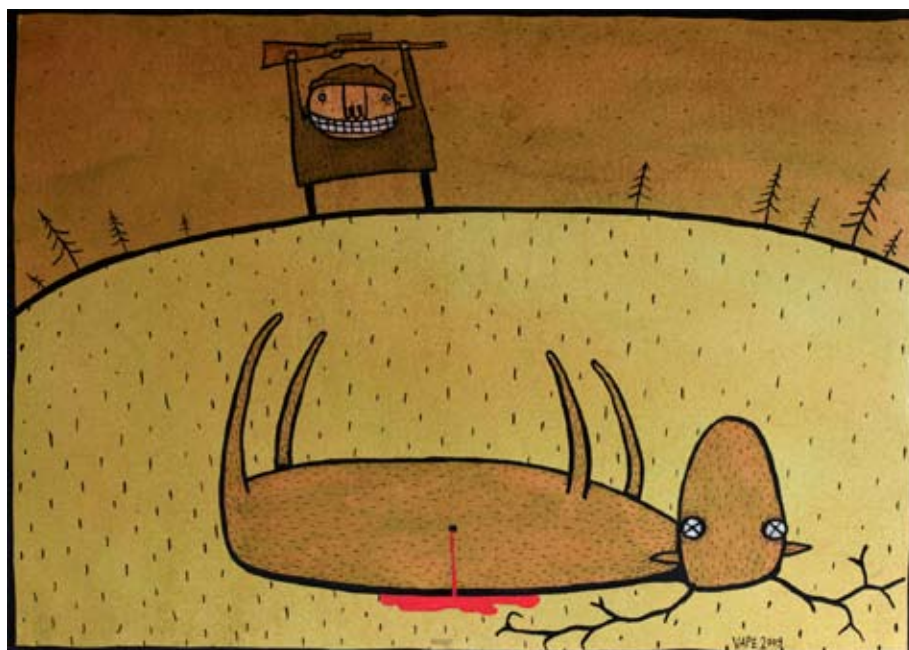
2007 Rýmařov, Městské muzeum

2005 Nysa, knihovna

2004 Zábřeh, Retro-kino

2003 Šumperk, galerie J. Jílka

2001 Šumperk, Městská knihovna

Rozhovor s ministrem životního prostředí

Tomáš Chalupa, ministr životního prostředí
Rozhovor pro zpravodaj CHKO
Jeseníky Campanula

Tomáš Chalupa se narodil 3. července 1974 v Praze. Studoval na fakultě sociálních věd žurnalistiku a masovou komunikaci a na filozofické fakultě politologii a historii. Dokončil studium práv na Právnické fakultě v Praze. Pracoval jako redaktor ve Večerníku Praha a v Denním Telegrafu, kde byl i zástupcem šéfredaktora, poté se v roce 1997 stal tiskovým mluvčím premiéra Václava Klause.

Od roku 1992 je členem Občanské demokratické strany, oblastní sdružení ODS v Praze 6 vede od roku 2002. V prosinci 2010 byl opětovně (po krátké pauze od dubna téhož roku) zvolen do místopředsnického postu pražského regionálního sdružení této politické strany. V roce 2002 se stal starostou Prahy 6, kde vydržel až do poloviny letošního ledna, kdy jej prezident Klaus na návrh premiéra Petra Nečase jmenoval ministrem životního prostředí. V posledních parlamentních volbách loni v květnu také úspěšně kandidoval do dolní komory a stal se tak poslancem za občanské demokraty.

Tomáš Chalupa je ženatý, má jednoho syna.

Byl jste na návštěvě v Jeseníkách. Co je podle Vás v Jeseníkách nejceněnější, nejvzácnější?

Jeseníky patří bezesporu mezi klenoty přírodního dědictví u nás. Ne nadarmo byly vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí už v roce 1969, jako jedny z prvních. Já osobně ale za to vůbec nejceněnější na těchto horách považuji to, jak se o ně starají sami lidé. Vždyť Jeseníky jsou vůbec první CHKO v naší

zemi, která své lesníky proškolila na tzv. ochránce přírody, tedy profesionály, kteří dbají na to, abychom se my, co jezdíme do Jeseníku na návštěvu, chovali na horách slušně a ohleduplně. A to je obdivuhodné.

Co se Vám osobně v Jeseníkách nejvíce líbilo? A co se Vám naopak nelíbilo?

Obecně mám hory hodně rád a tak mne každá jejich návštěva, byť na malou chvíli, nabije obrovskou energií. Líbí se mi celá oblast Hrubého Jeseníku, například horská tundra v nejvyšších partiích hor, která dává celým Jeseníkům jejich originální vzhled, ale třeba i unikátní smrkové porosty na Pradědu. A zatím jsem nezaznamenal nic, co by se mi vsloveně nelíbilo.

Navštívil jste Jeseníky někdy v minulosti? (Při jaké příležitosti to bylo? Vnímáte nějaké změny od doby, kdy jste tu byl naposledy?)

Přiznám se, že už je to velmi dávno, naposledy v době mého dětství. Jako děti jsme jezdili na hory na horskou chatu Paprsek do Rychlebských hor, což je v bezprostřední blízkosti Jeseníků, a podle mých rodičů to bylo právě tam, kde jsem jako dítě stál poprvé na lyžích. Ale abych řekl pravdu, tak toto si moc nevybavuji.

Dovedete si představit, že byste jel na rodinnou dovolenou do Jeseníků?

Naprosto reálně. Je to kouzelný kraj. Máme rádi procházky, jsme taková sportovně-výletnická rodina. Synovi byl nedávno rok a tak začínáme uvažovat o koupi krosničky. A s tou už se dá bez problémů absolvovat jakýkoliv výlet po horách.

Jak se díváte na možnost a pravděpodobnost vyhlášení NP Jeseníky?

Já jsem nyní v situaci, kdy musím především poslouchat názory pro i proti. I z toho důvodu jsem začátkem května do Jeseníků přijel a setkal se zástupci obcí, ekologů i místní samosprávy. Je nutné o této věci diskutovat, vyjasnit si plusy i minusy. Jsme na začátku a čeká nás ještě mnoho debat, než dospějeme k závěru, zda Národní park Jeseníky zřídit, či nikoliv.

Myslíte si, že má smysl v nejceněnějších partiích hor omezování pohybu návštěvníků z důvodů ochrany přírody?

Jsou určitě místa, kde má takové omezení přístup. Takovým místem může být ojedinělý výskyt vzácné rostliny, zvířete, hnízdiště ptáků, nebo ale třeba i močál, který je pro turistu vlastně nebezpečný. Právě z tohoto důvodu vznikají rezervace a ochranná pásma. Ve zbytku hor by ale návštěvníci měli dostat možnost pohybu. Tím myslím návštěvníka, který se umí chovat, má rád přírodu a je si vědom její jedinečnosti.

Koncept divočiny je velmi aktuální téma ochrany přírody, myslíte si, že má ve středoevropském prostoru s dlouhou civilizační historií tato myšlenka šanci na praktické uplatnění?

Vlastně jste odpověděli tak trochu za mne. Jsem reálně uvažující člověk, který ví, že osmdesát procent návštěvníků našich lesů jsou lidé, kteří si tam přijdou odpočinout, relaxovat či zaspotovat a přestože mají přírodu rádi, tak jsou zvyklí na určitý komfort. Možná tím nyní naštvu spoustu ekologů, ale žijeme ve zhyčkané době 21. století, kdy se drtí většina z nás po celodenním výšlapu po horách zkrátka ráda vysprchuje v teplé vodě a dá si dobrou večeři. K tomu potřebujeme místní obyvatele, kteří nám tyto služby mohou v systému cestovního ruchu a nabídky služeb, poskytnout.

V pravé divočině ale nepřežijí ani obce, lidé tam potřebují z něčeho žít, chtějí mít pitnou vodu a kanalizaci, a těžko jim budete vysvětlovat, že musí chodit na suchý záchod, protože ministerstvo kdesi v Praze právě tu „jejich“ část území vyhlásilo za oblast imaginární divočiny. Velkoplošně a přirozeně se už v Evropě obnovují pouze kontinentální jehličnaté lesy v tajze, kdežto obnova lesa se u nás řídí zcela jinými zákonitostmi.

Dovolte osobní otázku. Prozradíte našim čtenářům, jaké jsou vaše koníčky?

Mým největším koníčkem je v současné době rodina a můj roční syn David, přestože na ně vzhledem ke svým pracovním povinnostem nemám ani zdaleka tolik času, kolik bych si přál. Jinak si jdu občas rád zaběhat.

A co byste popřál Jeseníkům do budoucna?

Aby je navštěvovali lidé, kteří mají úctu a respekt k horám, ohleduplní turisté a milovníci přírody, kteří si jí váží. A aby lidé, kteří v nich žijí, věděli, že jsou to právě oni, od nichž by se měli ti ostatní učit, jak žít v souladu s přírodou.

Děkujeme za rozhovor.

Kateřina Kočí, Jindřich Chlapek,
Lenka Skuhravá

Významné památné stromy Jeseníků

Památný strom

„Třešeň pod Holým vrchem“

Tento strom patří k našim nejkrásnějším památným stromům. Pokud se někomu podaří zastihnout tuto třešeň v plném květu, což je jen jedno poměrně krátké období v průběhu jarní části roku, určitě bude okouzlen.

Druh třešeň ptačí je současně mezi památnými stromy v místním horském prostředí Jeseníků zastoupen jen jednou. Dřevina tohoto druhu s obvodem kmene přes 300 cm a stářím blížícím se 200 letům je neobvyklá i v daleko příznivějších podmínkách a ve zdejším drsném horském klimatu je naprostou výjimečností. Dřevina, vynikající svým vzrůstem a malebností, vytváří v daném prostoru významnou krajinnou dominantu. Svalovitý kmen se ve výši cca 1,2 m rozrůstá ve dvě hlavní větve, dále se opět dělicí a tvořící rozložitou kulovitou korunu.

Třešeň roste jihozápadně od Heřmanovic na východně exponovaných svazích Holého vrchu, mezi lučními pozemky. Je ji možno spatřit před vjezdem do Heřmanovic, vlevo nad silnicí vedou-

cí od Vrbna pod Pradědem. Strom je největší a nejstarší svého druhu na území CHKO Jeseníky.

Památný strom je označen státním znakem a barevnou informačně naučnou tabulí. V minulosti byl odborně ošetřen, jednalo se zejména o provedení zdravotních řezů a krytí otevřeného hlavního větevního úžlabí.

Dušan Duhonský

Tip na výlet Kolem kolem Orlíku

Ano, není to chyba, výlet tohoto čísla neabsolvujete pěšky, ale na bicyklu.

Vhodné místo ke startu je Jeseník nebo Vrbno pod Pradědem, okruh měří zhruba 50 kilometrů.

Celý, až asi na 100 metrů makadamu, vede po silnicích nebo lesních cestách, je tedy vhodné osadit trekové nebo krosové kolo.

Z Jeseníku vyrazíme na Rejvíz buď po hlavní silnici, která o víkendovém ránu nebývá příliš frekventovaná, nebo se zdatnější mohou držet cyklotrasy č. 55 podél Vrchovištního potoka. Závěr je zde však poměrně strmý a kamenitý. V žádném případě neodbočujte po modré turistické značce k Velkému mechovému jezírku, stezka je jen pro pěší, kolo byste museli tlačít.

Na Rejvízu je široká nabídka občerstvení, po dvanáctikilometrovém kopci si ho určitě zasloužíme.

Pokračujeme dále trasou č. 55 směrem Drakov – Mnichov údolím Černé Opavy po Naučné stezce Údolím lapků z Drakova. Po odpočinkovém sjezdu do Vrbna odbočíme doprava podél Střední Opavy, po hlavní silnici na Vidly – Jeseník se pustíme až k osadě Bílý Potok, asi o půl kilometru dále je u řeky přístřešek a kamenný brod k vývěru minerální vody zvané Kyselka. K tomuto dnes opomíjenému místu kdysi proudily davy Vrbeňáků na kolech.

O pár šlápnutí dále zprava přitéká Skalní potok, kterého se budeme držet následujících pět kilometrů. Proč se potok jmenuje Skalní, zajisté brzo pochopíte. Celá cesta je lemována různými skalními útvary s rozličnými lidovými názvy. No řekněte, projeli jste někdy na kole pod kýlem Parníku?

Na nejvyšším bodě, kde se silnička stáčí zpět do údolí Střední Opavy, se

pustíme nalevo. Sedlo překonáme po asi sto metrovém kamenitém úseku – pozor neznačeno!

Dostaneme se na jesenickou stranu k rozcestí Lysý vrch. Zde se pustíme doprava. Po chvíli dojedeme ke Spálené chatě, kde se podle aktuální situace můžeme rozhodnout k okamžitému sjezdu do údolí Šumného potoka a Adolfovic (cca 11 km) nebo pokračovat dále po vrstevnici silničkou až pod Velké Bradlo (4 km). Odtud nás čeká krásný sjezd úbočím Srnčího vrchu a Dlouhé hory až do Adolfovic (cca 15 km). Zadními uhlíky se vrátíme zpět do centra Jeseníku.

No a ti, co začali výlet ve Vrbně, mají před sebou stoupání na Rejvíz a sjezd podél Černé Opavy.

Suchou cestu přeje Michal Ulrych

Malé zamyšlení nad zaniklými osadami v Jeseníkách

Jak všichni asi víme, „Sudety“ je označení pro ta pohraniční území ČR, v nichž žilo české a převážně německé obyvatelstvo a jehož součástí jsou i Jeseníky. Tento příspěvek si neklade za cíl přinést čtenářům vyčerpávající informace o pohnutém období od odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva po roce 1945. Má mnohem skromnější cíl – jenom se trochu rozhlédnout v jesenické krajině a zamyslet se nad její nedávnou tragickou minulostí.

Poválečným odsunem sudetských Němců, zkonfiskováním jejich majetků a následným osidlováním vyhlazených vesnic byly zprůhledněny veškeré tradice a zvyky, které budovalo mnoho generací před námi. Jeseníky byly na dlouhá léta dopředu fatálně vytrženy ze své ekonomické, hospodářské a kulturní podstaty. Dosídlenci z vnitrozemí neměli žádný vztah k lehce nabytým majetkům, polnostem a ke zdejší krajině. Nové osídlení nebylo co do počtu adekvátní původnímu. Z měst se stávaly vesnice, z vesnic nefunkční torza, jejich části nebo celé osady chátraly a postupně zanikaly nebo byly nově nastoupeným komunistickým režimem násilně srovnány se zemí. Byly bourány kostely, celá poutní místa, školy, hospody, jednotlivá obydlí, zanikl původní průmysl a zemědělství, mizely tradiční živnosti vycházející přirozeným

způsobem ze vztahu zde žijících generací a specifické jesenické přírody a krajiny, v níž původně prosperovala domácí výroba, lesnictví, sklářství, tkalcovství, místní dolování převážně železa a zlata, hutnictví a železářství. Drobné polnosti byly scelovány do lánů, venkov byl združstevněn, do zámeckých areálů a far se nastěhovala zemědělská družstva nebo sociální ústavy, objevil se cizorodý a agresivní průmysl, ve venkovské krajině vyrostla paneláková sídliště. Vytratil se působivý krajinný tvar, jako jsou meze, lávky přes potoky, kamenné zídky, úvozové cesty, drobné sakrální památky, např. kapličky a boží muka. Jeseníky ztratily svůj „genius loci“ a staly se kulturně i sociálně „prázdné“. Tyto a další skutečnosti jsou dodnes příčinou mnoha problémů obyvatel Jeseníků (nezaměstnanost, levná pracovní síla, apod.).

Seznam zaniklých osad, jejich částí nebo významných objektů na území CHKO Jeseníky by byl velmi obsáhlý. Jmenujme tedy alespoň některé lokality:

Svobodín – osadu založil roku 1786 rytíř Stettenhofen, byla součástí obce Vernířovice, v roce 1834 v ní stálo 21 domů se 122 obyvateli.

Švagrov (Schwagersdorf) – osada založená v roce 1786, rovněž součástí Vernířovic, dnes zde stojí samota, v území historické dolování železa.

Sklená (Glasdorf) – poprvé je písemně připomenuta v roce 1501, v roce 1850 měla osada 8 domů a 55 obyvatel.

Alojzov (Aloisdorf) – malebná lokalita nad Brannou s úžasnými výhledy, ještě v roce 1950 zde stálo 23 domů se 45 obyvateli.

Růžová u Janušova (Rozendorf) – osada s několika desítkami domů a několika stovkami obyvatel byla po válce totálně zdemolovaná ženijními vojsky.

Ranná u Malé Morávky (Morgeland) – starobylá osada, která měla 23 domů, z nichž dnes stojí jeden.

Javorná u Ondřejovic (Latzdorf) – nejstarší zmínka je z roku 1531, kolem roku 1800 majitel Ondřejovického panství Karl Ignac von Salis zde zahájil hornické podnikání a vybudoval železářnu s vysokou pecí, dva hamry a drátovnu. Byla zde první válcovna plechu v českých zemích, výroba byla ukončena v roce 1947.

Tatána Schmidtová

Kaple svaté Anny v údolí Javorné

Jímka na vodu v Alojzově

Krajinný ráz Jeseníků – 2. část Kulturně-historická charakteristika

Kulturně-historickou charakteristiku krajinného rázu Jeseníků reprezentuje zejména struktura osídlení a architektura staveb, hospodářské využití krajiny, způsob členění pozemků, cestní síť, skladba obhospodařovaných lesů a zemědělské půdy, historie a tradice. Každé místo v krajině podstoupilo určitý historický a kulturní vývoj, který se promítá do obrazu krajiny a rovněž do vnímání krajiny pomocí skrytých duchovních a historických symbolů.

Jeseníky jsou součástí Sudet – pohraničního území, kde historicky převážovalo německé obyvatelstvo. Přestože historická dokumentace nasvědčuje tomu, že zde před 12. stoletím žili Slované. Ve středověku bylo území kolonizováno německými prospektory a horníky v souvislosti s dobýváním zlatonosných a železných rud a dalších kovů. Hornictví podnítilo rozvoj hutnictví a železářství. Osidlování probíhalo s rozestupy podél toků výše do nitra hor. Vznikaly typické údolní řadové záhumenicové vsi, například Horní a Dolní Údolí, Bělá pod Pradědem, Vernířovice. V Jeseníkách se můžeme setkat i se stopami po vějířovité struktuře osídlení, například Ludvíkov, Loučná pod Pradědem, která často navazuje na řadové vsi, nebo s roztroušenou zástavbou polosamoty, kde mezi jednotlivými domy jsou zachovány velké rozestupy (Vidly, Bílý Potok, Přemyslov, Véska nad Bedřichovem, Pustá Rudná). Další kolonizační vlna je zaznamenána v 16. a 17. století. Kromě hornictví, hutnictví a železářství se rozvíjí tkalcovství, sklářství a těžba dřeva. V zemědělství se dlouho uplatňoval trojpolní systém. Pole byla navzájem členěna kamenicemi ze snosů kamene z okolí. Kromě hospodaření na neúrodných polích bylo provozováno pastevectví, a to i v nejvyšších horských polohách nad 1000 m n. m. Za účelem získání zemědělské půdy byly jesenické svahy vyklučovány do velkých výšek, často až na hřebeny. Současný pohled na masivně zalesněná úbočí vůbec neodpovídá tehdejšímu obrazu. Rychlý nástup a rozvoj průmyslu v 19. století razantně změnil podobu zdejší krajiny i sídel. Zvýšil se počet obyvatel, vznikly další hutě, železářny, sklářské, textilní a dřevařské provozy. Do hor začali přicházet první turisté a lázeňští hosté, rozvíjí se lázeňství (Karlova Studánka, Lipová-Lázně, Velké Losiny, Jeseník),

v horách vznikají první turistické a lovecké chaty.

Jesenickou krajinu v průběhu historie postihlo několikrát „vyhlazení“ v době třicetileté války, třikrát během morových ran, při čarodějnických procesech v 17. století a naposledy po 2. světové válce při odsunu Němců, kdy došlo k násilnému zprůhlednění mnoha generačních vazeb mezi člověkem a krajinou. Nastalo období pustošení krajiny, mnohé vesnice byly pobořeny a zanikly (např. Růžová na Rýmařovsku, Morgeland u Malé Morávky, Adamov u Karlovic, Valdštejn u Holčovic). Byl to čas ekonomické, kulturní, a duchovní devastace.

Tradiční lidové architektury reprezentuje tzv. jednotný jesenický dům s typickými znaky, jako je obdélníkový půdorys, sedlová střecha a výrazný, čistý a jednoduchý štít zřetelně oddělený od přízemí. Při utváření jesenické kulturní krajiny sehrála sudetská minulost významnou úlohu a předala krajině zřetelnou matici. Výsledkem je výjimečnost a neopakovatelnost obrazů jesenické venkovské krajiny, spočívající v jedinečném vzhledu dochované tradiční zástavby, ve způsobu umístění staveb na prudkých horských svazích, v chmurném poklidu šedi břidlicových střech a třeba i v dokonalé harmonické souhře člověka a krajiny, v které žil. Duchovní rozměr krajiny dokresluje vesnické kostely, hřbitovy, stará poutní místa, poutní cesty, historické cesty a úvozy a množství sakrálních staveb (boží muka, kapličky, památníčky). Jeseníky jsou doslova protkány místy kulturně-historického a duchovního vý-

Venkov plný drátů a stožárů – devastace estetického citění, silné narušení krajinného rázu – Loučná nad Desnou

znamu včetně lokalit spojených s mytologií a pověstmi.

Kulturně-historická hodnota sídla je dána kvalitou a prostorovým upořádáním zástavby a dále návazností a vazbou na okolní přírodní prostředí. Příroda a lidská sídla v rámci historického vývoje vytvořily propojený prostor – venkovskou krajinu. Kvalita jejího krajinného rázu je závislá na míře kvality přírodní a kulturně-historické složky a na míře hodnoty vazeb mezi nimi. Jako rázovitou a svébytnou kulturní krajinu s vysokou estetickou hodnotou lze označit například osady Rejvíz, Horní a Dolní Údolí, Žďárský Potok, Heřmanovice, Sedmidvory, Strážovice, Alojzov, Františkov, Salisov, Stříbrné Hory a další. Zpravidla na rovinatých terénech nižších poloh tradiční zástavbu a její uspořádání pohltila nová výstavba. Silně kultivovaná krajina s vyšším podílem průmyslu a se zprůhledňujícími vazbami na přírodu postrádá výjimečnost a osobitost (Jeseník, Rýmařov, Česká Ves, Písečná, Světlá Hora apod.).

Jesenická krajina stále ještě může nabídnout místa překrásných dálkových rozhledů na lesnatá horská úbočí a údolí, místa zdánlivě neporušené přírody nabuzující dojem divočiny a procházky esteticky málo pozměněnými zákoutími venkovské zástavby.

Tatána Schmidtová

Obrázek, který vystihuje charakteristiku atmosféry na svahu jesenických hor, krajinná scénérie lahodící duši, harmonie přírody a činnosti člověka.

Měkkýši Jeseníků

V České republice žije přes 160 druhů suchozemských měkkýšů, ale v podstatě všichni jsou zjednodušeně označováni jako „šneci“. Pod tímto pojmem si většina lidí představí celkem běžného zahradního hlemýžďe. Ale různorodost vzhledu našich „šneků“ se bez nadsázky vyrovná například pestrosti motýlů či brouků.

Pojem měkkýši dobře vykresluje konstituci jejich těla, ale ne už tak jejich pevnou vápenatou schránku. Tvarová a velikostní škála ulit našich suchozemských plžů je v podstatě bezmezná, vždy je ovšem základem dokonalý spirální tvar. Ten se pohybuje od dobře známé robustní a kulovité ulity hlemýžďů, přes plochou milimetrovou schránku boděnek, či podlouhlou vřetenovitou ulitu závornatek, až po sklovitě průhlednou a drobnou schránku slimáčků, která je tak malá, že se do ní už ani nevejdou. Tvar obústí (otvoru v uliti, z kterého „šneci“ vylézají) za tvarem celé schránky nijak nezaostává. Mohou zde být různé lišty, zuby či zoubky, které je zřejmě chrání před predátory.

Měkkýši jsou také zajímaví pro svou výtečnou schopnost odrážet kvalitu a přirozenost prostředí, ve kterém žijí. Například v Hrubém Jeseníku se vyskytuje hned několik ryze pralesních plžů, kteří vyžadují přirozené listnaté lesy s bohatým bylinným patrem a mrtvým dřevem, v němž žijí. Zkrátka pralesy.

„Šneci“ obecně jsou velmi málo pohybliví, a proto jsou extrémně citliví k intenzivnímu lesnímu hospodaření. Přeměna přirozených listnatých lesů na smrkové monokultury pak pro většinu z nich znamená smrt. Naštěstí na území CHKOJ stále existuje několik míst, kde tyto vzácné druhy žít mohou. Jedním z takových míst je les u pramenů Javorné. V tomto malém lesním fragmentu žije úctyhodných 48 druhů měkkýšů. Tento les tak představuje nejbohatší „šnečí“ lokalitu v CHKO. Žije zde také endemit vřetenatka moravská, se kterou se nesetkáte nikde jinde na světě, než na Moravě.

Celkem bylo na území Jeseníků doposud nalezeno 105 druhů měkkýšů. Avšak budoucnost těchto zajímavých tvorů je na území CHKO Jeseníky vcelku nejistá. Jde především o zachování posledních enkláv listnatých lesů v jejich přirozené podobě. Tyto biotopy jsou totiž na měkkýše nejbohatší. Správa CHKO o záchranu těchto tvorů systematicky usiluje. Prvním krokem byl intenzivní průzkum, nyní jsou na řadě debaty s lesníky ohledně péče o vybrané lokality. Vždyť „šneci“ nejsou o nic méně zajímaví než jakýkoli jiný živočich.

Adam Lacina

Zajímavá geologická lokalita

Rolandův kámen nad Karlovou Studánkou

Asi 1 km severně od lázní Karlova Studánka se nachází skoro 50 m vysoká masivní skála tvořená zvrásněnými rulami (1) – Rolandův kámen (937 m n. m.). Náleží k Medvěděské hornatině. Na vrcholové plošině je vystavěna vyhlídka, z níž jsou nádherné výhledy na panorama Medvěděské hornatiny včetně vrcholu Pradědu a Petrových kamenů (jedna z nejkrásnějších vyhlídek v Jeseníkách). Rolandův kámen stojí na okraji terénního stupně, který odděluje dvě kryoplanáčnické terasy (2). Horní je vyvinuta na Skalnatém vrchu a má délku 250 m a šířku 140 m. Od nižší terasy je oddělena výrazným mrazovým srázem pokrytým sutí. Při úpatí srázu je nižší

ší terasa, která má rovněž délku 250 m a šířku 220 m. Ostrohranné balvanité sutě na svazích a ostré tvary izolovaných skal ukazují na intenzivní mrazové zvětrávání v pleistocénu (3). K Rolando-

vu kameni lze dojít z Karlovy Studánky po modře značeném lázeňském vycházkovém okruhu.

Taťána Schmidtová

1 – hornina vzniklá intenzivní přeměnou usazených hornin (sedimentů), obsahuje křemen, slidy, živce.

2 – terén zpravidla ve vyšších nadmořských výškách zarovnaný procesy intenzivního mrazového zvětrávání.

3 – starší čtvrtohory se střídáním dob ledových, počátek je kladen 1,8 miliónů let do minulosti. Čtvrtohory jsou nejmladší geologická éra trvající dodnes. Během nich se vytvořil horský reliéf Jeseníků.

Málo známé přírodní rezervace CHKO Jeseníky Přírodní rezervace Borek u Domašova

Přírodní rezervace Borek se nachází na jihozápadních svazích Zaječí hory na pravém břehu Zaječího potoka. Z Jeseníku se k ní dostanete, jestliže v Bělé pod Pradědem odbočíte ze silnice II. třídy 450 doleva těsně před penzionem Richard. Přejdete most s informační tabulí a asfaltová lesní cesta podél Zaječího potoka vás zavede až k úpatí svahu rezervace.

Rezervace byla vyhlášena v roce 1998. Rozkládá se na ploše necelých 13 ha v nadmořské výšce 670–880 m. GPS souřadnice jsou N 50° 8.593', E 17° 14.376'.

Když se řekne Borek u Domašova, vybaví se některým z nás kamenné moře s borovicemi, jejich pokroucené kmeny, plazivé smrky, skalky, souše smrků a jedlí prožrané hmyzem, koberce mechů, dřevokazné houby, výhledy z vrcholu Zaječí hory na masív Malého Dědu za jasného počasí, tajemno, jak na snímcích beskydských pralesů od Rudolfa Jandy za mlhy a deště.

Posláním rezervace je ochrana vzácného společenstva reliktního boru na extrémním stanovišti, kamenném moři.

Reliktní bor je pozůstatek borových lesů z konce doby ledové, které začaly ustupovat jiným dřevinám. Udržel se zde díky extrémně chudým podmínkám kamenitého podkladu. Typickou dřevinou je borovice lesní, vtroušeně jedle bělokorá, smrk ztepilý, bříza bělokorá

a buk lesní. Nejstarší dřeviny v rezervaci mají okolo 180 let. V podrostu najdeme druhy typické pro chudé a kyselé podklady – třtinu chloupkatou, metličku křivolakou, vranec jedlový, černýš luční, borůvku černou, brusinku obecnou či jestřábník zední. Přímou na sutích rostou jen lišejníky a mechy.

Kamenné moře je vzácný geologický útvar z devonských křemenců. Má světlešedou až modrošedou barvu a pochází z prvohor, kdy bylo na území Jeseníků moře. Na jeho dně probíhala intenzivní vulkanická činnost, při níž docházelo k ukládání hornin a tvorbě ložisek železa a jiných kovů. Místy se v něm dochovaly

zkamenělé otisky druhohorní fauny – fosilie.

Koho z lesních obyvatel můžeme při troše trpělivosti a tichém pozorování na Borku spatřit? Ze vzácnějších druhů ptáků lindušku lesní, v posledních letech zde hnízdí chráněný čap černý. Běžně zde žije králíček obecný, pěnice černohlavá, pěvuška modrá, červenka obecná a sojka obecná. V létě si dejte pozor na chráněnou zmiji obecnou. V roce 2010 zde byl objeven kriticky ohrožený druh brouka roháčka jedlového. Roháček ke svému vývoji potřebuje odumřelé dřevo jedlí, smrků a borovic a toho je na Borku, díky nepřístupným polohám a ochrannému režimu rezervace, dostatek.

Téměř pokaždé se setkáme se srncí nebo jelení zvěří a pokud ne, vyšlapané chodníčky, hromádky trusu a skousané mladé jedle, borovice a buky jsou přesvědčivými důkazy jejich přítomnosti. Tím se dostáváme k aktuálnímu problému rezervace – poškozování přirozené obnovy dřevin okusem zvěře a její ztížené odrůstání. Správa CHKO Jeseníky se snaží tyto škody omezovat. Ve spolupráci s Lesní správou Jeseník zajišťuje v rezervaci zřizování menších oplocenek a individuální ochrany na mladé stromky, aby měly možnost odrůst a zajistit kontinuální obnovování vzácného biotopu.

Zuzana Halfarová

Horská služba Jeseníky

Vážení čtenáři, dovoluji si využít možnosti seznámit vás s činností Horské služby ČR – oblast Jeseníky.

Horská služba je speciální záchrannou organizací pro poskytování první

pomoci v horském prostředí. Svou činností vytváří podmínky pro bezpečný pobyt a pohyb návštěvníků hor. Jak bylo již uvedeno, poskytuje první pomoc při úrazech či nehodách, vyhledává zbloudilé a ztracené turisty. Je vybavena a vyškolená pro transport zraněných v exponovaném terénu, na sjezdových tratích včetně transportu v podvěsu za pomoci vrtulníku. Disponuje terénními vozidly, sněžnými skútry, terénními čtyřkolkami a v neposlední řadě zkušeným týmem profesionálních a dobrovolných záchranářů, kteří jsou vyškoleni pro výše uvedené činnosti.

Horská služba ČR patří mezi ostatní složky IZS a je členem mezinárodní organizace sdružující horské služby z celého světa – IKAR.

Působíme na území o rozloze cca 1200 km², které se rozkládá na části území tří krajů. Nejedná se jen o Jeseníky, ale pod naši oblast patří i Rychlebské hory a Kralický Sněžník. V zimním období je zajištěna nepřetržitá služba ve střediscích Karlov, Ovčárna, Červenohorské sedlo, Ramzová a Dolní Morava. O víkendech je tato služba rozšířena

Nácvik záchrany v lavině

o střediska Skřítek a Staré Město pod Sněžníkem. Každoročně členové HS Jeseníky ošetří v průměru 800–900 úrazů, z nichž je více než 50 % vážných. Na tomto počtu se převážnou měrou podílí úrazy v zimním období, způsobené hlavně na sjezdových tratích. Horská služba je nucena rovněž každoročně vyhlásit několik záchranných pátracích akcí. V posledních letech se také rozmáhá pohyb turistů ve volném terénu a v lavinových katastrofách. Z těchto důvodů jsme řešili i tragické lavinové nehody.

Pomoc Horské služby lze zajistit jak osobně na stanicích, tak prostřednictvím telefonních čísel jednotlivých stanic, ale

Evakuace z lanové dráhy

nejjednodušší a nejrychlejší způsob pro případ pomoci zraněnému je využití našeho dispečerského čísla 602 666 603 nebo telefonního čísla záchranné služby – 155. Dispečer má možnost kontaktovat HS prostřednictvím radiosítě bezprostředně po oznámení.

Toto krátké seznámení samozřejmě nevystihuje všechny činnosti, které HS vykonává, ale i z těchto několika informací si můžete udělat svůj úsudek o nezbytnosti a důležitosti této organizace.

Michal Klimeš
náčelník HS Jeseníky

Na e-mailové adrese info@actaea.cz uvítáme vaše připomínky, názory či náměty pro vydání dalšího čísla či připomínky k dosud vyšlým číslům Campanuly.

CAMPANULA – zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky /Ročník II., číslo 1/2011. /Vychází 2 x ročně. / Vydává ACTAEA a AOPK ČR – Správa CHKO Jeseníky / Náklad 1000 výtisků. / Číslo vyšlo v červnu 2011 v Karlovicích. / Zpravodaj je vytištěn na recyklovaném papíře. / Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov pod Radhoštěm / NEPRODEJNĚ

Fotografie: Dušan Duhonský, Zuzana Halfarová, Jindřich Chlapek, Michal Klimeš, Martin Kočí, Adam Lacina, Taťána Schmidtová, Radek Štencel, Michal Ulrych, archiv Actaea a SCHKOJ, David Valach, Petr Válek, Zuzana Růžicková, Petr Konupka

Texty: Dušan Duhonský, Zuzana Halfarová, Jindřich Chlapek, Michal Klimeš, Kateřina Kočí, Tomáš Kotyza, Adam Lacina, Taťána Schmidtová, Lenka Skuhřavá, Radek Štencel, Michal Ulrych, Petr Válek

Redakce: Lenka Skuhřavá, Kateřina Kočí, Jan Halfar, Jindřich Chlapek

Editace: Lenka Skuhřavá, Kateřina Kočí

CAMPANULA – zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 19512.

Zpravodaj byl vydán v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován Moravskoslezským krajem s příspěvím finančního nástroje Evropské unie LIFE+.

Ministerstvo životního prostředí

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY
A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

